MÁMOR ÉS DIDERGÉS

CARL MICHAEL BELLMAN

Mivel a műfordítást az olvasás magasabb szintű, alkotó formájának, de lényegében mégis egyfajta olvasásnak tekintem, talán nem meglepő, hogy legkedvesebb költőim – kevés kivétellel – azok közül kerülnek ki, akiket magam is fordítottam. Ezért is olyan fontos számomra Carl Michael Bellman, a svéd líratörténet egyetlen igazi világnagysága, akinek episztolái és dalai közül a nemrég elhunyt Csatlós János ösztönzésére és nyersfordításai alapján ültettem át jó néhányat, s az igazán nem könnyű munka fokozatosan tett a 18. századi poéta hívévé, sőt, némely versében követőjévé is egyben-másban. Nemcsak én fertőződtem meg ezektől a különös, megragadó versezetektől – a néhány hónapja megjelent Bellman-kötet (Csatlós János még megérte) 12 műfordító munkája, és a sort a költő magyarországi felfedezője, Weöres Sándor nyitja meg.
     Bellmant nálunk a fiatalabb kortárs Csokonaival rokonítják, de annál nyersebb, frivolabb és kevésbé filozofikus hangot üt meg – az ő rokokó mellényét nemcsak csipkefodrok, hanem részeg hányadék is „díszíti”, versei nagy ivászatok, kocsmai verekedések krónikái, hősei kocsmai muzsikusok, bicskás botrányhősök, hősnői, akiket nimfáknak tisztel, az akkori svéd főváros hírhedt prostituáltjai: burns-i és villoni figurák. Az őket megörökítő dalok és episztolák, melyeket Bellman alteregója, Fredman (eredetileg egy lezüllött) órásmester jegyez, elképesztően virtuózak – szinte soronként változó ritmusok, bonyolult rímképletek teszik majdnem lefordíthatatlanná. Nyelvünk erejét bizonyítja, hogy a fordítók többségének mégis sikerült a teljes formahűséget elérni – Csatlós Jánostól tudom, hogy egy mai svéd költő jóval egyszerűbb ritmusú, de rímes magyar versekkel se nagyon birkózik már meg, ami a két nyelv fejlődésének eltérő útját mutatja. A formai virtuozitás magyarázata, hogy Bellman művei voltaképpen dalszövegek – népszerű korabeli dallamokra íródtak (erről nekünk Balassi Bálint jut eszünkbe).
     A magyar költészet hangvétele idegenek számára már-már érthetetlenül tragikus, okkal az, de emiatt bizonyos színek hiányoznak belőle – például a bellmaniak. Ezért is tartom nagyon fontosnak, hogy sokunk erőfeszítése következtében végre megszületett a magyar Bellman, és remélhetőleg épp úgy irodalmunk szerves része lesz, mint a magyarra áttett Shakespeare, Baudelaire, Mandelstam, illetve Márquez vagy Bulgakov.

     A sok vidám dal között egy tőlük meglehetősen elütő a legkedvesebb számomra: a No. 18-as *Didergés*. E vers halálfélelemmel és életvággyal átitatott sorai idéződtek fel bennem, amikor Csatlós János végzetes betegségének hírét vettem, s ezeket mondogattam a kórházi ágyon is, amikor súlyos műtétre várva fel kellett készítenem magamat a legrosszabbra is, de az életem „fredmani" oldalairól való lemondásra mindenképpen. Talán Bellman „didergése" segített, hogy ma – két hónappal később – ismét egy pohár (de szigorúan csak egy pohár) borral emlékezhetem a stockholmi matrózkocsmák és az ő magyarországi nagykövetére, a nagyszerű műfordítóra, filológusra és atyaian bölcs barátra, Csatlós Jánosra.
     Proszit!

(Szegedi Rádió, 1993)

(A ***Baka István művei. Publicisztikák, beszélgetések*** *című kötetből)*

← Előző oldal *Következő oldal →*